

Nederlandse biodiversiteit blijft teruglopen

Investerings in de Ecologische Hoofdstructuur hebben er niet voor kunnen zorgen dat de doelstellingen van het biodiversiteitsbeleid werden gehaald. 'We zijn ook te ongeduldig. Veel systemen hebben tientallen jaren nodig om te herstellen.'

Een werkgroep van hoge ambtenaren bracht in maart een advies uit over het biodiversiteitsbeleid van Nederland. De eindrapportage van dit Interdepartementale beleidsonderzoek Natuur (IBO Natuur) bevat een evaluatie van het beleid in Nederland en een aantal ideeën voor de toekomst. Hoewel de Ecologische Hoofdstructuur 'een succesvol concept' is volgens de schrijvers van de nota, heeft de opzet van het netwerk van natuurgebieden er niet voor kunnen zorgen dat Nederland de internationale afspraken over biodiversiteit ook gaat halen.

Er zijn twee harde doelstellingen. Nederland heeft in Europees verband afgesproken dat in 2010 de teruggang van de biodiversiteit gestopt moet zijn. Verder zouden in 2020 de milieu-omstandigheden zo moeten zijn dat alle soorten die in 1982 in Nederland voorkwamen een duurzame toekomst hebben. De ambtelijke werkgroep constateert dat beide doelstellingen niet gehaald zullen worden. Het Planbureau voor de Leefomgeving heeft vastgesteld dat een derde van de faunadoelsoorten het in ons land niet gaat redden. En ook in 2010 is het 'niet waarschijnlijk' dat de teruggang in de biodiversiteit wordt gestopt.

Statisch

Eén van de verklaringen die de werkgroep daarvoor aanvoert is dat er in het verleden bij het opstellen van de doelen is uitgegaan van een statisch natuurbeeld, terwijl de natuur dynamisch is. Soorten verdwijnen, maar dat hoeft geen ramp te zijn als er andere voor in de plaats komen. Zeker door klimaatverandering is het onvermijdelijk dat soorten verdwijnen omdat Nederland te warm voor ze wordt, terwijl soorten die nu in zuidelijker landen voorkomen juist uitbreiden naar het noorden. Een andere verklaring, die van hoogleraar Frank Berendse, is dat het geld beter ingezet had kunnen worden. De Wageningse hoogleraar Natuurbeheer en plantencologie denkt dat de Nederlandse natuur er beter voor had gestaan als de overheid niet had geïnvesteerd in agrarisch natuurbeheer, maar extra geld had gestoken in het aankopen van grond. 'Er wordt jaarlijks zeventig miljoen euro besteed aan agrarisch natuurbeheer. Dat geld levert nauwelijks iets op.' De tureluur en de Kievit hebben volgens recent onderzoek van Berendse alleen

maar last van de beheersovereenkomsten met boeren, terwijl grutto's en scholeksters er niets mee op schieten. 'Dat hebben we voor het eerst in 2001 gepubliceerd. Toen was de kritiek dat ons onderzoek gebaseerd was op een te korte meetreeks. Vorig jaar hebben we een studie gepubliceerd met een meetreeks over tien jaar. De uitkomsten van dit meerjarig onderzoek zijn precies hetzelfde.' Maar waarschijnlijk waren de doelstellingen ook te ambitieus, reageert landschapsecoloog Paul Opdam van Alterra. De EHS is namelijk wel een schoolvoorbeeld van goed natuurbeleid. 'Ik denk dat de tijdshorizon te dichtbij lag. De EHS is een dertigjarig project en het is een enorm succes', zegt Opdam. Maar zelfs bij een schoolvoorbeeld gaan dingen mis. 'We zijn te ongeduldig. Veel systemen hebben tientallen jaren nodig om te herstellen. Er zijn ook onderzoeken die zeggen dat de biodiversiteit in Nederland juist toeneemt. Het is maar waar je naar kijkt. Er zijn dertigduizend soorten in

Nederland, het beleid kijkt maar naar vierhonderd. Het beeld is genuanceerd. Er zijn successen geboekt in bossen, langs rivieren en moerassen en bij natuurherstel in natte graslanden. In het agrarische landschap daarentegen gaat het slecht.'

Opties

Voor de toekomst ziet de ambtelijke werkgroep twee mogelijke richtingen voor het natuurbeleid. Nederland zou de EHS kunnen versterken en uitbouwen om de Nederlandse natuur beter bestand te maken tegen klimaatverandering en de daarmee gepaard gaande risico's van overstromingen / risico van zeespiegelstijging: 'Hoog en droog, robuuste nationale ruggengraat'. De tweede optie is 'Nederland bolwerk van Deltanatuur'. Daarin wordt Nederlandse natuur bekeken door een Europese bril. Investerings moeten vooral gedaan worden in gebieden die de Nederlandse natuur uniek maken in Europa: de Zeeuwse Delta, de Waddenzee, gebieden langs de grote rivieren en heide- en zandgebieden. Nederland zou dan ook moeten investeren in de dynamische natuur die kenmerkend is

Nederland kan kiezen voor natte Deltanatuur.

voor een delta door verstuingen en overstromingen meer ruimte te bieden.

De twee opties zijn aangedragen door Opdam, die adviseur was van de commissie, en commissielid Keimpe Wieringa van het Planbureau voor de Leefomgeving. Zij schreven een discussiestuk waarin ze veel nieuwe inzichten uit wetenschappelijk onderzoek verwerkten. 'Bijvoorbeeld het inzicht dat de natuur veel dynamischer is dan in het natuurbeleid wordt aangenomen. Dat je beter kunt sturen op omstandigheden in plaats van op soorten, en beter kunt kijken naar regionale natuurnetwerken in plaats van naar afzonderlijke natuurgebieden. Deze inzichten zijn de afgelopen jaren verkregen in het Kennisbasisprogramma Duurzame ontwikkeling van de groene en blauwe ruimte.'

Hier komt een derde beleidsoptie uit voort, waarin het nut van natuur voor de mens centraal staat, en waarin de nadruk ligt op investeringen in ecosysteemdiensten. Deze optie is niet als denkrichting in het advies terechtgekomen.

men. Wel adviseert de IBO-werkgroep Natuur om aan de hand van concrete voorbeelden beter te laten zien welk nut de natuur heeft voor de samenleving. Opdam: 'De werkgroep vond de optie om ecosysteemdiensten leidend te laten zijn in het natuurbeleid nog onvoldoende te onderbouwen. Dat is jammer, want volgens mij is het een interessante optie die het waard is om te doordenken. Mensen vinden natuur belangrijk, maar hebben niets met het natuurbeleid. Het huidige natuurbeleid is erg technocratisch. Door te laten zien dat de natuur van alles te bieden heeft, kun je het draagvlak voor natuurbeleid versterken.' Volgens de landschapsecoloog zou meer nadruk op ecosysteemdiensten onder andere betekenen dat de overheid een bredere definitie van natuur moet hanteren. Parken in de stad en groen in de omgeving zijn dan ook natuur. 'Inmiddels is aangetoond dat die natuur in de buurt goed werkt tegen stress en zelfs tegen ADHD. En zo zijn er veel meer voorbeelden. Boeren worden vaak tegenover de natuur

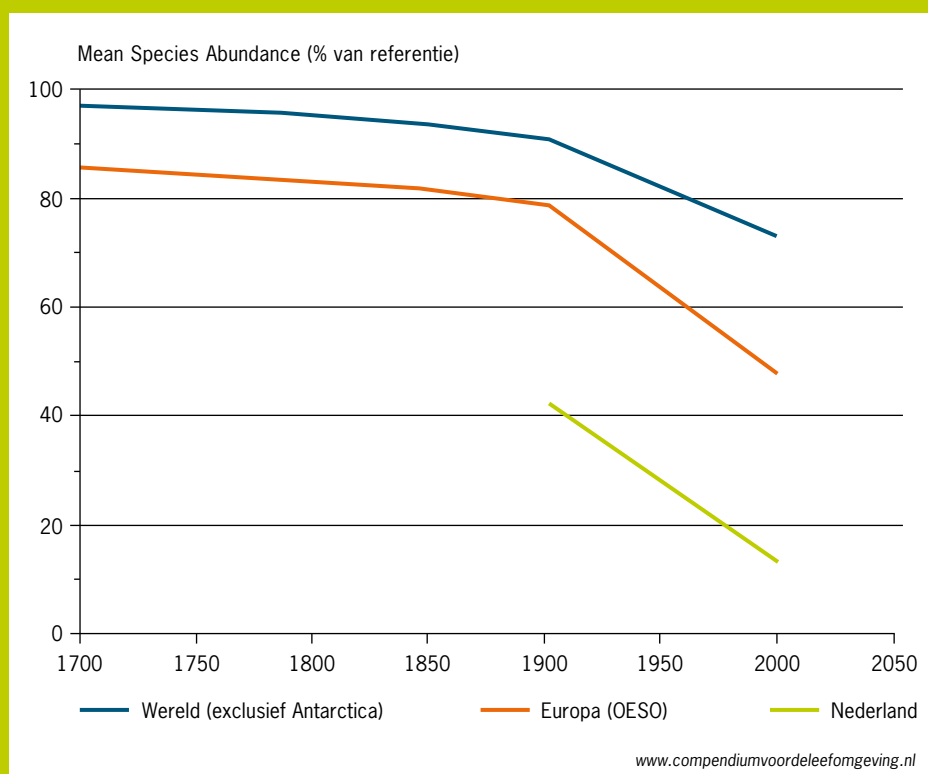
gezet, maar eigenlijk profiteren ze er dagelijks van. Denk aan de bodem of aan natuurlijke vijanden van plaaginsecten. Een experiment in de Hoekse Waard heeft laten zien dat je heel veel minder hoeft te spuiten als je de akkerlanden slim beheert en de natuur gebruikt als bondgenoot. Door de baten van de natuur te benadrukken kun je de natuur en het beleid een beter imago geven. Bovendien kun je er nieuwe coalities mee smeden. Nu is natuur een overheidstaak. Door te laten zien dat veel groepen profiteren van de natuur zou je ook anderen bij het beleid kunnen betrekken. Zorgverzekeraars hebben belang bij investeringen in groen, en grote bedrijven trekken nieuwe medewerkers door een aantrekkelijke woonomgeving.'

Investeringen

Het IBO-rapport adviseert ook om het natuurbudget slimmer in te zetten. De werkgroep raadt aan om een methode te laten ontwikkelen waarmee uit te rekenen is waar investeringen in de EHS het meest opleveren. Het

Feiten en cijfers

Biodiversiteit neemt snel af

Biodiversiteitsverlies in Nederland, Europa en de wereld, 1700-2000.

Terug van weggeweest

Kleine Zilverreiger
Uitgestorven 19^e eeuw,
terug 1979

Kraanvogel
Uitgestorven 18^e eeuw,
terug 2001

Veldparelmoervlinder
Uitgestorven 1995,
terug 2004

Soorten die terugkeerden in Nederland.

beschikbare budget is niet toereikend om de doelstelling van het realisatie van bijna 730 duizend hectare EHS in 2018 te halen. Opdam maakt zich geen grote zorgen over die doelstelling. 'We praten over de EHS alsof hij in 2018 klaar moet zijn. Dat is niet zo. Het is net als het wegennetwerk, daar moet je ook aan blijven klussen. Het is niet af in 2018. Bij het aankopen van grond is het ook goed om te blijven denken waarom we de EHS ook al weer in het leven hebben geroepen, namelijk om biodiversiteit in de benen te houden, niet om hectares bij te schrijven in de boekhouding. Er wordt nu vooral op oppervlaktes gestuurd, maar misschien kan het wel slimmer en effectiever, daar moet je over na durven denken. De financiële kant van het biodiversiteitsbeleid werd ook opgeworpen door LNV-minister Gerda Verburg, in een interview in NRC Handelsblad voor de presentatie van het rapport. Verburg zei zich iets voor te kunnen stellen bij een beleid waarbij Nederland een diersoort laat verdwijnen omdat die elders in

Europa beter te beschermen is. In hetzelfde interview gaf ze verder aan eens goed na te willen denken over de optie om Deltanatuur centraal te stellen in het beleid. Alterra-onderzoeker John Janssen werkt in het kader van de Wettelijke onderzoekstaken Natuur en milieu mee aan een boek met een overzicht van de Nederlandse ecosystemen in Europees perspectief. Hij denkt niet dat Verburg veel soorten kan laten verdwijnen omdat die elders makkelijker te beschermen zijn. 'Wij hebben veel natuur die elders niet of in mindere mate voorkomt. De Veluwe lijkt misschien een bos zoals dat op zoveel plekken in Europa voorkomt, maar dat is niet zo. Het is typische natuur voor de Noordwest-Europese laagvlakte. Zulke zandgebieden komen ook wel voor in Duitsland en Denemarken, maar echt niet overal. De Veluwe is bovendien de grootste stuwwal in Europa en vanuit landschapsoogpunt ontzettend de moeite waard. Dan hebben we nog natte heide en stuifzanden, waarvoor Nederland ook ontzettend belangrijk

is, en de natte natuur langs de rivieren en de kust. Het klinkt verstandig van Verburg: waarom zouden wij veel geld uittrekken voor soorten die elders ook voorkomen. Maar ik kan niet veel verzinnen dat je makkelijk aan anderen over kunt laten. Misschien Zuid-Limburg, zulke landschappen kom je ook wel op andere plekken in Europa tegen, maar die natuur is nou juist weer heel bijzonder in Nederland.' Ecoloog Berendse is het roerend met Janssen eens. 'We hebben de afgelopen eeuwen al zoveel kapot gemaakt, alles wat we nog hebben moeten we heel goed beschermen.'

Domein	Natuur, landschap en platteland WOT Natuur en milieu
Informatie:	'Eindrapportage werkgroep IBO natuur' is o.a. te vinden op minInv.nl
Contact:	Paul.Opdam@wur.nl 0317 - 48 60 03 John.Janssen@wur.nl 0317 - 48 59 08

Vooraf steenvliegen en vlinders bedreigd

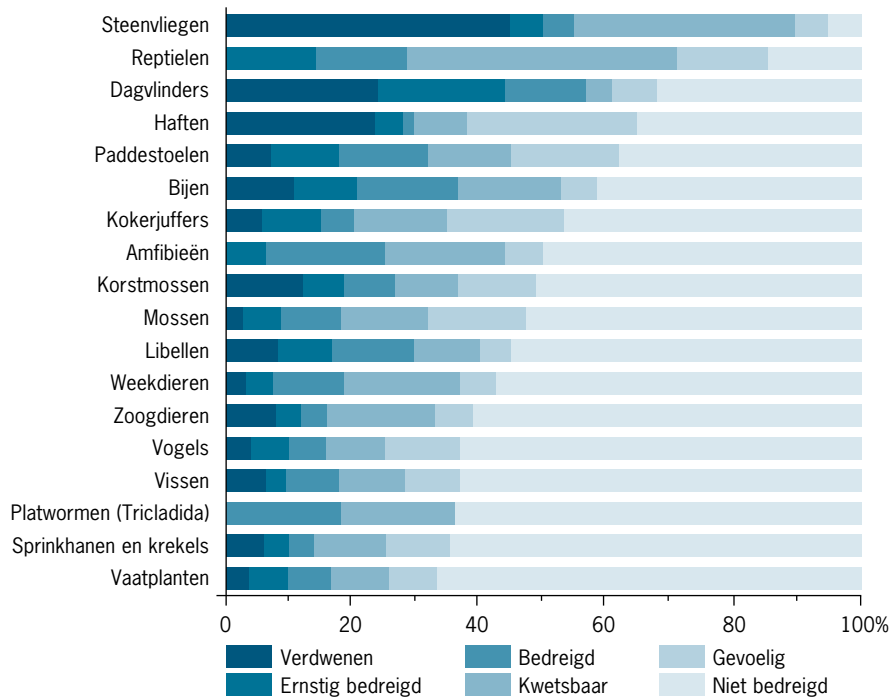
Kopus
Uitgestorven 1975,
terug 1997

Rivierrombout
Uitgestorven 1902,
terug 1996

Wit Bosvogeltje
Uitgestorven 1994,
terug 2009

www.compendiumvoordeleefomgeving.nl

Veel Nederlandse planten en dieren zijn bedreigd in hun voortbestaan.